NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geſchreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik geſproken, zoo gelooven wij ook, daarom ſpreken wij ook.
2 COR. IV: 13.

INLEIDING.

Het is thands ruim een jaar geleden, dat zommige vrienden en broeders in het geloof, op het denkbeeld kwamen, om wekelijks over onderſcheidene onderwerpen, betreffende de waarheid en het koninkrijk van hunnen Heer en Zaligmaker Jeſus Christus, met bijzondere toepaſing op de behoeften in ons Vaderland, eenige ſtemmen te doen hooren. Het mocht ons gelukken dezen arbeid een jaar lang voort te zetten; en zoude het dan niet de eerſte aandrang onzer harten zijn bij de intrede van een nieuw tijdperk voor dezen onzen arbeid, onze dankzegging neder te leggen aan de voeten van Hem, die ons leven en krachten ſchonk, en aan wien, is er in deze bladen iets gezegd of verricht, dat waarlijk tot opbouwing of leering mocht geweest zijn, alleen en uitſluitend daarvan de eere toekomt? Tot Hem dan, op wien van den beginne, bij het ondernemen en in het licht geven van dit weekblad ons oog was, gaat bij de verdere voortzetting ons nederig gebed op, in de bewustheid onzer diepe afhanklijkheid en volſtrekte ongenoegzaamheid in ons zelve, dat het Hem behagen moge, ons de krachten, den moed, de beſtieringen genadig te verleenen, die wij zoo zeer gevoelen meer en meer te behoeven. In deze hoop, in dit opzien naar hulp van Boven, ſtellen wij ons, naar ons aangekondigd voornemen, wederom voor den tijd van zes maanden, aan het werk. Of het den Heere behagen zal ons dan weder verder tot hetzelve aan te moedigen en op te leiden, is ons onbekend. Onze uitzichten omtrent deze wekelijkſche mededeeling van gedachten ſtrekken zich althands voor het oogenblik niet verder uit dan het aangekondigde tijdperk; doch daartoe dan ook begeven wij ons met eene opgeruimde hoop, dat onze arbeid, hoe gering ook in zich zelven, niet vruchteloos zal zijn in den Heere, zoo dikwijls het ons gegeven mag worden te getuigen in eenvoudigheid en ſtandvastigheid voor Zijne zaak en voor Zijne waarheid.

En nu achten wij ons voorts, in deze voorafſpraak tot een derde Deel van ons Weekblad, verplicht, de vraag nogmaals, en van wat nader bij, in aanmerking te nemen: *Wat willen toch de Nederlandſche Stemmen?*

Reeds verklaarden wij het van den aanvang en bij meer dan ééne gelegenheid: onze bedoeling was en blijft eenvoudig de openbaarmaking van onze gemeenſchaplijke, of ook wel perſoonlijke gedachten over onderwerpen van algemeen godsdienſtig, kerkelijk, en nationaal belang. Onze *gemeenſchaplijke* gevoelens zijn uitgedrukt in de belijdenis, die wij in de voorrede van ons eerſte Deel aflegden van onze Godsdienſtige en ſtaatkundige overtuigingen. Het *individueele* in onze gevoelens of uitdrukkingen betreft, zoo wij vertrouwen, alleen bijkomſtigheden, en is althands niet van dien aart, dat het ons in de gemeenſchaplijke uitgave van eene verzameling Opſtellen, gelijk ons Weekblad uitmaakt, zoude kunnen belemmeren. Het hoofddoel nu dezer uitgave is in alle vakken, die wij aanroerden, de vastſtelling van *beginſelen*, de voorſtelling en verdediging van *waarheden*, die beginſelen en waarheden, afgeleid van-, en gegrondvest op- den eenigen oorſprong, vastigheid, en toets van alle waarheid: het geopenbaarde en eeuwig onfeilbare woord van God, den Bijbel. Deze beginſelen en grondwaarheden ſtelden wij intusſchen niet bloot in het afgetrokkene voor, maar met toepaſing, des noods zelfs op perſonen zoowel als zaken, doch zonder bitterheid, zoo wij hopen, en zonder aan ons tijdſchrift eene polemieke, of zelfs eene onmiddelijk met de geſchiedenis van den dag medegaande richting te willen geven.

Spraken wij ons gevoelen uit op het ſtuk van *ſcheiding* uit de beſtaande Hervormde Kerk in ons Va-

derland, beantwoordden wij eenige door Catholijke ſchrijvers tegen ons gerichte aanvallen; het was naar eene ons kennelijk gewordene leiding, en niet naar eigen keus, of voornemen als uit ons zelven. Wij hadden over den toeſtand van diep verval in het godsdienſtige en vooral ook kerkelijke binnen ons vaderland onze gedachten medegedeeld; wij hadden ook aangaande den *weg van herſtel* onze hoop en overtuiging ontwikkeld. Daar openbaart zich kort hierna eene zoo gewichtige gebeurtenis als eene ſcheiding door twee Leeraren met hunne gemeenten van het beſtaande kerkbeſtuur! Wij zagen hierin de aanleiding en eenigermate de verplichting, om bij die gelegenheid een beginſel, insgelijks op het woord van God gegrond, voor te dragen. Straks, pasten wij dat beginſel op het gebeurde nader toe. Afkeuring van die ſcheiding als zoodanig; vereeniging met de ſcheidenden in hunne belijdenis en verdediging der Gereformeerde kerkleer; ernſtige herinnering dat de grondoorzaak van alle ſchuddingen binnen de kerk in deze laatſte jaren in de verwaarlozing en verloochening der dierbaarſte waarheden door hare eigene voorgangers en hoofden gelegen is, en in de werking, daartegenover, van een gewenſchte aanvanklijke wederopwekking; te kennen geving, dat op de verregaande partijdigheid der kerkbeſturen tegen den voorſtand dier leer, welker handhaving haar eerſte plicht was, de groote verantwoordlijkheid rust ten opzichte van de tegenwoordige moeilijkheden; verklaring van onzen afkeer, èn als Christenen èn als Nederlanders, van politieke verdrukkingen wegens godsdienſtige of kerkelijke zaken; waarſchuwing eindelijk tegen onberaden ijver of eigenwillige werkzaamheden zelfs in het voorſtaan eener goede zaak; ziedaar het getuigenis hetwelk wij ter zake der plaats hebbende ſcheiding en hare gevolgen meenden te moeten afleggen.

Wat aangaat den ſtrijd, waarin wij ons van tijd tot tijd met het Catholijke weekblad, dat onder een gelijken titel als het onze het licht ziet, gewikkeld zagen; wij voerden dien enkel verweerender wijze, en namen ook in dezen alleenlijk uit voorkomende gelegenheden aanleiding om over een of ander gewichtig punt ons gevoelen te zeggen. Zoo doen wij ook hier wederom met een woord in deze onze korte voorafſpraak, als wij de uitdrukking van *Dordſche* gevoelens opnemen, waarmede *de Catholijke Stemmen* meer dan eens de in dit Blad geuite overtuigingen benaamd heeft. Verſtaat men door *Dordſche gevoelens*, de overeenſtemming met de leer onzer Gereformeerde kerken aangaande de onderſcheidene grondwaarheden der Christelijke Godsdienst, die in onze Nederlandſche Belijdenis, Heidelbergſchen Catechismus, en *Canones* van de Synode des jaars 1618 en 1619 zijn uitgedrukt en beleden; zoo zijn wij even in denzelfden zin *Dordsch*, als een iegelijk belijder der leer van de Heilige Drieëenheid zich *Niceesch* kan laten heeten. Doch wij benoemen ons liefst naar geene menſchen, of menſchelijke vergaderplaatſen, hoe eerbiedwaardig ook anders in de geſchiedenis der Christelijke kerk, en door de handhaving harer waarheden beroemd. Moest daarentegen door die benaming van *Dordsch* verſtaan worden een godsdienſtig gevoelen, dat op het gezag van menſchelijke ſchriften berust, een gevoelen dat geene ontwikkeling in de kennis der geopenbaarde waarheden, in den toeſtand en verwachting der Christelijke kerk aanneemt, maar een onbewegelijk ſtilſtaan bij den ſtand van voor tweehonderd jaren, zoo is, dunkt ons, tot afweering van een dergelijken toenaam genoeg gezegd, in hetgeen zoo dikwijls reeds door ons te kennen gegeven werd, dat onze Godsdienst beide en Godgeleerdheid geen andere bron van waarheid erkent, dan dat geſchreven Woord van God, welks inhoud, de eeuwen door, voor ſteeds nieuwe, ſteeds dieper, ſteeds volkomener doorzoeking en doorgronding vatbaar is uit zijnen aart; hoezeer dan ook, en juist daarom, die waarheden eeuwig onveranderlijk dezelfde zijn en blijven, welke uit de H. Schrift in de belijdenisſen eener waarlijk Christelijke kerk zijn overgenomen en uitgedrukt.

Doch hatelijker is het, wanneer het meer gemelde Catholijke weekblad ons als een *Dordsch* of *Gereformeerd* gevoelen toeſchrijft den wensch, om onder een herſteld kerk- en ſtaatsverband als vóór het jaar van 1795 plaats had, eenmaal tegen de Roomſche en andere gezindheden menſchelijke middelen van drukking of achteruitzetting te kunnen gebruiken, hoedanige allerminst met den aart en bedeeling van dezen tegenwoordigen tijd overeen zouden ſtemmen. Wij hebben, op dit ſtuk insgelijks, reeds genoegzaam verklaard geen achteruitgang of bloot herſtel van het vroeger beſtaande *in onzen tijd* te verlangen; bepaaldelijk niet *die* vereeniging van kerk en ſtaat welke in het Staats-ſtadhouderlijk gemeenebest der Vereenigde Nederlanden plaats vond. Wij blijven, ja! de hoop ſteeds koesteren, de noodwendigheid onophoudelijk betoogen van een innige vereeniging tusſchen de Gereformeerde Godsdienst en onze nationaliteit; van eenen krachtigen invloed des Christendoms, ja der Hervormingsleer en der grondwaarheden onzer Christelijke Hervormde kerken op onze natie, op onze Regeering, op ons Vorſtelijk Stamhuis; doch gelijk wij ons dien invloed, die vereeniging als van geestelijken en daardoor zelve des te beſlisſchender aart voorſtellen, zoo kan niemand meer afkeerig wezen dan wij van het denkbeeld eener politieke verdrukking van anders denkenden. Wij bezigen tegen het zij den Roomsch-Catholijken, het zij ieder anderen vorm der dwaling en des afvals, die wij wenſchen te beſtrijden, geen andere bedreiging, dan die van Gods woord; die van Zijne aangekondigde en niet ver af meer zijnde oordeelen over eene wereld, die dan eens door bijgeloof, dan eens door ongeloof, eindelijk zelfs door beiden vereenigd, tegen den HEERE en Zijnen Gezalfden in openbare wederſpannigheid ſtaat. Wij wenſchen eenen iegelijk, tot wat gezindheid hij ook behoore, op JESUS CHRISTUS te wijzen, als op den eenigen Rotsſteen, den eenigen Verlosſer, den eenigen Naam, waarin voor onze zielen, waarin voor de kerk, waarin voor de natie behoudenis en uitkomst te vinden is.

Nogmaals herhalen wij het: het doel der *Nederlandſche Stemmen* is de verkondiging van waarheden en

beginſelen op Gods woord, en op de wegen Zijner Opperregeering, in kerk- en wereldgeſchiedenis kenbaar gemaakt, gegrond; het getuigenis dat op die waarheden, op die beginſelen alle onze belangen, inrichtingen, uitzichten, Godsdienſtige, kerkelijke, nationale, geplaatst moeten worden, zal het ons immer welgaan; in tegenoverſtelling en met beſtrijding van de beginſelloosheid zelve onzer eeuw, van al wat niet van God door Christus uitgaat, en tot Hem en tot de eere Zijns Naams en Zijner waarheid wederkeert.

En nu! terwijl wij ons tot de voortzetting van onzen ondernomenen arbeid bereiden, blijve die vooral aan de gebeden van onze broederſchap in CHRISTUS aanbevolen! Van alle aanmoediging die wij op prijs mogen ſtellen, kan ons, naast de bewustheid van Goddelijke onderſteuning en leiding bij onze zwakke pogingen, geene dierbaarder zijn, dan dat degenen, wien het heil van Kerk en Vaderland ter harte gaat, eenig belang in dezelve ſtellen; dan dat degenen, met wie wij in leven en ſterven ons deel wenſchen te hebben, dat is, *die Christus toebehooren*, ons en onze werkzaamheid aan Hem opdragen, in wien, van wien, en door wien alle waarheid, alle wasdom, alle zegen is!

OVER HET HOOG GEWIGHT EN GEBRUIK DES OUDEN TESTAMENTS, INZONDERHEID VOOR CHRISTENVOLKEN.

In onze dagen wordt zeker de Bijbel hoog geroemd en tot algemeen gebruik aanbevolen. Nimmer heeft men zooveel pogingen aangewend gezien, om dat gebruik overal te doen toenemen door vermenigvuldiging en verſpreiding. Doch gelijk onze leeftijd in alle betrekkingen de menſchen individualizeert, zoo is het niet te ontkennen, dat men ook in het gebruik en de aanbeveling der Heilige Schrift meer op bijzondere perſonen, dan op familiën en volken het oog ſlaat. Hieruit vooral ook (benevens andere oorzaken) ontſtaat de mindere achting die hedendaags veelal aan het Oude Verbond beneden het Nieuwe wordt gewijd. Het oude toch kent dat individualizeren van perſonen niet. Het bevat den weg Gods met een uitverkoren geſlacht, een uitverkoren volk, een uitverkoren Staat. Van daar dat de leer van verkiezing, van afzondering, van bekeering, van herſtel en wederoprichting er meestal in nationalen zin worden voorgeſteld. Deze bedeeling beſchouwt men thans als vernietigd, omdat de leer der zaligheid niet meer tot één volk bepaald is. Doch juist hieruit blijkt, dat zij niet afgeſchaft, maar uitgebreid is tot al de volken tot wie het Evangelie gebracht, en van welke het volksgewijze aangenomen is. Hieruit blijkt, dat de invloed des Bijbels zich ook tot de volken moet uitſtrekken; en inzonderheid die des Ouden Testaments, in 't welk doorgaans van de natiën wordt geſproken, waar het nieuwe meer bijzonder handelt van de Gemeente des Heeren, de gekochten door het bloed des Lams; en alle die leerſtukken, welke het Oude Testament meerendeels *nationaal* behandelt, op enkele perſonen toepast (1). In vroeger, meer christelijke tijden kende men dit gebruik des Ouden Testaments bij uitnemendheid wel, en de Bijbel beheerschte en beſliste de aangelegenheden der christennatiën onderling op eene wijze, van welke men zich hedendaags naauwelijks meer juiste denkbeelden vormt (2). Van daar ook het godebehagelijk karakter, hetgeen destijds over het algemeen aan de Staatszaken eigen was, en waarvan tegenwoordig de openbare aangelegenheden, waaruit men zorgelijk alle vermelding van– of gedachte aan God, zijne regering, zijn dienst tracht te weren, geheel vreemd zijn. Van daar destijds eene belangſtelling in de historiſche boeken des Ouden Verbonds, bepaaldelijk in die van de Koningen en Chronieken, die thans geheel verflaauwd is, en zelfs de lezing dezer boeken zeldzaam heeft gemaakt.

Een voorbeeld hiervan hebben wij in het aloude Volkslied onzes Vaderlands. Werd de Prins van Oranje door den koning in wiens dienst hij zich had bevonden verdreven en vervolgd, aanſtonds was hem het voorbeeld van Jesſes zoon voor den geest, en men hoort hem klagen:

> Als David moeste vluchten
> Voor Saul den Tiran,
> Zoo heb ik moeten zuchten
> Met menig Edelman.

Van daar ook die menigvuldige vergelijkingen van Christenvolken, zeer bepaaldelijk van ons Nederland, met het Israël der oude bedeeling. Meent men dat zulke toepasſingen ſoms gezocht waren; het beginſel om ze te maken was geenszins gezocht, maar gegeven; en hoe kan men meenen dat de invloed eens goddelijken boeks, zoo geheel geſchikt om enkele perſonen voor tijd en eeuwigheid gelukkig te maken, niet gezegend ook op het lot van volken zou werken? De vrijverklaring der christenvolken van dezen invloed is gevolgd door die periode van nationaal ongeloof, waarop reeds dikwijls in deze bladen gewezen werd, en die het in ons geloof en onze beginſelen ligt, tegen te werken en te beſtrijden.

Dat ons dus ook de geſchiedenis der Rijken van Israël en Juda veelbeduidend en gewichtig zij! Dat de beginſelen en leerregelen die Salomo in zijn ſpreukboek voor koningen en onderdanen geeft, voor openbare en bijzondere huishoudingen, voor vrede en oorlog, in zoover de bedeeling der tijden niet is gewijzigd of veranderd, ons gewichtig zijn! Het oude Testament behelst voor vorſten en volken ſchatten van waarheid en wijsheid, die nog naauwelijks zijn ontgonnen. Gelukkig de volken, de huisgezinnen, die volgens die meer

---

(1) Men lette b. v. op de leer der volksverkiezing; die door Paulus Rom. IX. op de perſoonlijke verkiezing der geloovigen wordt toegepast.

(2) Merkwaardig is in dit opzicht het werk van den Deenſchen Cancelier Reinking, *Bibliſche Polizey* (Frankf. 1681), een werk, hetwelk tot eere van den toenmaligen tijd in vijf uitgaven verspreid is geworden. Bekend is ook Bosſuets *Politique tirée des propres paroles de l'écriture ſainte*, van hetwelk alleen jammer is, dat het te veel zich gevoelt van den toenmaligen hof- en regeringsgeest in Frankrijk. Ook is er de Catholieke oorſprong (anders is het gelegen met het werk van Reinking) niet in te miskennen.

dan aardſche, hooger dan tijdelijke wijsheidsregel, naar heiliger dan bloot ſtoffelijke berekeningen beſtuurd worden. Ook dáár zal het blijken, dat, wat ook wankele of valle, de wijze, die zijn huis op eene ſteenrots gebouwd heeft, wanneer de ſtormen waaien, de regenſtroomen neêrvallen, de aardſchuddingen gevoeld worden, te midden van woedende orkanen en woelende elementen zal ſtaande blijven: *Saevis tranquillus in undis!*

BILDERDIJK.

Het kan vreemd ſchijnen, dat, terwijl in andere landen, die op nationaliteit en gevoel voor waar- en ſchoonheid roemen, Dichters en Schrijvers van een veel omvattend en overwegend *genie* algemeen als zoodanig door hunne natie vereerd, of ten minſten gelezen worden, onze Bilderdijk nog ſteeds bij de zijne, naar evenredigheid zoo weinig bekend en gekend is. Wij willen hier de kleinere nevenoorzaken niet optellen, waardoor het, althands bij het leven van dezen grooten man, voor eenen Boekhandelaar meer eere dan winst gerekend werd, zijne ſchriften, zelfs de dichtbundels, uit te geven: de beperktheid van den grond, waarop onze taal geſproken of gelezen wordt; de Hollandſche karaktertrek, die vooral in het gebied der letterkunde aan het vreemde boven het nationale de voorkeur geeft; de veelheid zelve misſchien der in prijs nog al hoog loopende boekdeelen; dit één en ander, en nog meer van dergelijken onderſchikten aart, mogen het hunne toegebracht hebben tot het voor den vreemdeling zeker allerzonderlingſte verſchijnſel, dat wij hier voor oogen hebben. De hoofdoorzaak ligt vrij wat dieper. Ook Bilderdijk zoude onder zijne landgenooten gelezen, geacht, en zelfs bewierookt worden, gelijk een Göthe in Duitschland, een Lord Byron of Walter Scott in Engeland, (eene eer voor het overige, die niemand minder dan hij zelve benijdbaar achtte, en die een Christelijkgezind hart niet dan ſtuiten en bedroeven kan); Bilderdijk zoude, zeggen wij, licht tot buitenſporigheid toe in zijn vaderland geëerd geweest zijn, ware het niet, dat zijne ſchriften, ja geheel zijn perſoon het getuigenis droegen tegen den geest des tijds, die ook onze natie zoo vermogend beheerscht. Niemand evenwel meene, dat een zoo krachtig, aanhoudend en verſcheidenaartig getuigenis, zonder uitwerking gebleven zij; of wel, dat de menigte van Bilderdijks ſchriften zoo in proza als poëzy, van dat getuigenis vervuld, reeds alle hare uitwerking gedaan hebbe. Niet te vergeefsch, wij mogen dit vertrouwen, heeft het de Goddelijke Voorzienigheid behaagd, dezen man in ons Vaderland te doen geboren worden, en meer dan vijftig jaren lang ſtaande te houden, onafhanklijk van de gunst het zij van grooten of geringen, het zij van de Regeering of van de natie, onder dagelijkſche rampen en ſmerten, onder het dagelijksch verwachten zijner laatſte ure. Niet te vergeefsch zal in zoo onderſcheidene takken en vakken van wetenſchap eene ſtem zich hebben doen hooren, meer dan vijftig jaren lang, te midden van al wat van rondsom en zelfs van binnen veranderde of inſtortte, zich zelve in het wezen der zaak ſteeds gelijk. Niet te vergeefsch zal voor het opkomende, het in bloei ſtaande geſlacht, in de gevolgen zijn het getuigenis van den man, die, bij al de kracht van zijn genie, zich ſteeds betoonde en zoo gaarne beleed een *zondaar* te zijn, *arm* en *zwak*; en die in zijn fel geſchokt leven ſlechts twee groote rustpunten in het binnenſte zijner ziel voor oogen had: het *geloof* in CHRISTUS, en in het bloed Zijnes kruiſes; de *hoop* op CHRISTUS, en Zijne wederkomst in heerlijkheid.

Langzaam moge, naar den aart onzer natie, de invloed voortgaan en kenbaar worden van Bilderdijks ſchriften, inzichten, getuigenisſen, omtrent de gewichtigſte waarheden: Godsdienst, taal, recht, geſchiedenis, enz. betreffende. Te zekerder zal die invloed zich ontwikkelen, onder den Goddelijken zegen eener boven alles gewenschte Godsdienſtige en geestelijke opwekking onder ons volk; zonder dezen toch kan het ophebben met Bilderdijk en zijn *genie* even gevaarlijk zijn voor jeugdige harten en nationaal gevoel, dan ieder andere ingenomenheid met *menſchen*, waar niet gezien wordt op het ééne noodige, eenig waarachtige, eenig blijvende bij en in alle dingen. Doch in dien weg dan ook kan, dunkt ons, de tijd niet ver af meer zijn, dat de ſchatten opgedolven worden, die in Bilderdijks ſchriften overal verborgen liggen; de tijd, dat kleingeestige vooroordeelen tegen eenen bundel, als b. v. om iets te noemen de drie deelen der *Krekelzangen*, plaats maken voor de waardeering en het gebruik van het veelvuldig waar en heerlijk, vooral tot God en Zijne Genade opleidende, waarvan zij overvloeien. Het zal dan blijken, zelfs uit een bloot nationaal oogpunt geſproken, wat het in de uitkomſten verſchilt, zijn voedſel te zoeken in die altijd echt-Nederduitſche, altijd uit hooger dan het zij eene ſtoflijke of eene ideale wereld, bezielde taal en poëzy van Bilderdijk; of in de lekkernijen en zwijmeldranken van die vreemde vernuften, waarmede men ook in ons vaderland zoo hoog oploopt, maar waarvan de boom zich aan zijne vruchten zoo kenlijk reeds meer en meer openbaart.

Wij geven hier dit denkbeeld ſlechts vluchtig aan, en als het ware, tot eene nadere beſtemming van het rubriek *Letterkunde*, in dit ons weekblad. Grondiger kan men het zelve te rug vinden in de *Wenken* van de Heer DE CLERCQ in den *Gedenkzuil voor Mr. W. Bilderdijk*, uitgegeven (A°. 1833) bij Westerman.

DE KANTTEEKENINGEN.

De kantteekeningen (der Staten-vertaling) zijn toch inderdaad voortreffelijk ten aanzien van zeer vele bijbelplaatſen. Woorden, die dikwerf aan geleerde uitleggers aanleiding hebben gegeven om er geheele verhandelingen over te ſchrijven, en die dan nog verkeerd van hen verklaard worden, hebben niet zelden de Kantteekenaars met weinig omſlags zoo opgehelderd en verduidelijkt, dat er niets meer over te zeggen valt.

YPEY, *Kerkgesch. der XVIIIde Eeuw.*

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.